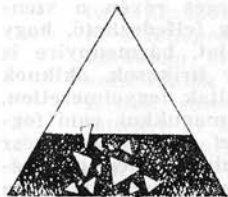

Bibliográfiai adalékok Ady román fogadtatásához

„Húsz évvel ezelőtt, amikor megjelent életerőtől duzzadó, merész hangú verseivel, forradalmasította szomszédaink intellektuális világát, s azóta az Ady-kultusz egyre növekszik. Költészete, bár a magyar társadalom sok hibáját ostromozta, s humanista jelszavakat hirdetett, nemzeti költészet, amilyen nem született Arany óta. Kifejezőereje, formai újítása s egy nyugtalan természet állandó önkorbácsolása Adyt a modern magyar líra legkiemelkedőbb képviselőjévé s a mai egyetemes költészet jelentős alkotójává tette.“ (Octavian Goga: *Andrei Ady. Cultura* I. 1. 26. [1924. január])

Ezt a néhány sort, mely a magyar próféta erős egyéniségét sűríti magába, Octavian Gogától, a költő egykori barátjától idézzük, egy másik látnoktól, aki legjobb korszakában ugyancsak népe társadalmi és nemzeti törekvéseit énekelte meg. Nem véletlen, hogy ezt az íróportrét éppen a *Cultura* című folyóirat hasábjain találjuk, mely „több román, magyar és német tudós és író közös megegyezésének terméke, s melynek célja három, belső lényegét tekintve különböző, de sok nemes ügyben közös érdeket képviselő etnikai tudat közt teremteni kapcsolatot...“ (*Cultura* I. 1. 1.) A Sextil Pușcariu vezetése alatt megjelenő folyóirat alapítójának jelszava tökéletes kifejezője az egymást megismerni óhajtó erdélyi értelmiségieknek, akik igyekeztek megérteni mindazt, ami érték a művészetben és a kultúrában, áttörve az időleges nézeteltérések gátjait, egy művészeti alkotás vagy egy haladó gondolat szülte nemes költői üzenet közös átélésével közeledve egymáshoz.

Az Ady-líra nagyságának hatása alatt Octavian Goga így ír e költészet románra fordításáról: „szükségyszerű mindazoknak, akik a szomszédok lelkének mélységeit akarják megismerni“ (i. m.). Neki köszönhetjük, amint ez köztudott, a nagy költő verseinek legszebb román tolmácsolását.

A *Cultura* idézett első számában Goga értékes fordításában *A Hortobágy poétiája* (*Poet*), a *Korán jöttem ide* (*Tîrziu*), a *Krisztusok mártirja* (*Martir*), *A Tisza-parton* (*Ce caut?*) és *A magyar Ugaron* (*Ogorul unguresc*) című Ady-verseket találjuk. A fordítások művészi szintjének érzékeltetésére *A Tisza-parton* című vers két szakaszát közöljük, eredetiben és Goga tolmácsolásában:

A TISZA-PARTON

*Jöttem a Gangesz partjairól,
Hol álmodoztam déli verőn,
A szívem egy nagy harangvirág
S finom remegések: az erőm.*

*Gémes kút, malom alja, fokos,
Sivatag, láрма, durva kezek,
Vad csókok, bambák, álom-bakók.
A Tisza-parton mit keresek?*

CE CAUT?

*Eu viu de la malul riului Gange
Cu visu-mpletit din raze de soare,
Mi-e inima, biata, o floare de lotus
Cu fine petale tremurătoare.*

*La iaz lingă moară e chiot și larmă
Și mîini noduroase lovesc din topoare.
Vai, cum mă ucide sărutul sălbatic.
— La marginea Tisei ce caut eu oare?*

Octavian Goga biztatása visszhangra talált, kezdeményezését a harmincas évek kolozsvári lapjainak hasábjain több román műfordító követte. A *Hyperion* című irodalmi és művészeti folyóirat 1932-ben a következő Ady-verseket közölte: *Párisban járt az Ősz* (*S-a furișat toamna-n Paris*) és a *Sötét vizek partján* (*La țarm de ape-nunecoase*); mindkettőt Iuliu Boșan fordította (*Hyperion* I. 7. 8. [1932. július]; illetve II. 1. 5. [1933. január]).

Ebben az időben számos román Ady-fordítás Teodor Murășanunak köszönhető, aki rendkívül tevékeny volt a kor erdélyi irodalmi életében. Az *Abecedar* című tordai lapban 1933–1934-ben nyolc Ady-verseket közölt, egyeseket Silviu Bardeș álnéven, köztük a *Tüzes seb vagyok* (*Sint rană de foc*), *Ne lăssatok meg* (*Să nu*

mű vedefti), *A Hortobágy poétája (Poetul)*, *A sárga láng (Flacăra galbenă)* címűeket. (Az első három idézett vers az *Abecedar* 1933-as évi, első évfolyamának 26—28. számában, a 11. lapon, a negyedik 1934-ben, a 45—48. szám 13. lapján található.) *A Pagini literare* című lapban, mely az *Abecedar* folytatója Tordán, 1934—1943 között, olvashatunk a lelkes Teodor Murășanunak köszönhetően, további 33 Ady-verset ugyancsak. Újraököltek többek közt: *A Hortobágy poétája (Poetul)*. — III. 2. 111. [1936]), *Ne lássatok meg (Să nu mă vedeți)*. — IV. 9. 382. [1937]), *A tavaszi viharban (Furtună de primăvară)*. — IV. 5. 248. [1937]), és *A Tisza-parton (Pe malul Tisei)*. — IV. 9. 38. [1937]) című verseket.

Idézzük *A Hortobágy poétája* első és utolsó szakaszát, magyar eredetiben és a tordai költő fordításában:

*Kúnfajta, nagyszemű legény volt,
Kínzottja sok-sok méla vágynak,
Csordát őrzött és nekivágott
A híres magyar Hortobágnak.*

*Era un flăcău cu ochi mari, neam de Cun
Chinuit de-al dorințelor nestins furnicar,
Păzea și el ciurda, umblînd vîgăur
Peste-nfloritul Hirtibaciu maghiar.*

*De ha a pizkos, gatyás, bamba
Társakra s a csordára nézett,
Eltemette rögtön a nótát:
Káromkodott vagy fityörészett.*

*Dar, aici, printre ortacii timpîți, fără treab
Și ciurda, în frunte, cu tauri de prăsilă,
Își îngropa în suflet cîntările de grabă
Și-ncepea să-njure sau să fluiere-n silă...*

A magyar Ugaron, mely Goga tolmácsolásában az *Ogorul unguresc* címet kapta, T. Murășanu fordításában *Ogorul* címen szerepel. Összehasonlítás végett az első két szakasz román változatait közöljük:

OGORUL UNGURESC

*Pe țarina-n părăginire
În larguri buruiene cresc,
O știu cîmpia-nțelenită:
Este ogorul unguresc...*

OGORUL

*Pe pusta larg-apăsătoare
De mărăcini abia răsbesc,
— Cunoașteți țelinile-aceste?
Ele-s ogorul unguresc!*

*Eu mă cobor la sfînta humă...
O roade ceva, stau și-ascult.
Popor de ierburi otrăvite,
Unde sint crinii de demult?*

*Ating cu buza fruntea țărnei:
Ogor sărac și fără glas,
Printre cucutele cît omul
O floare nu țî-a mai rămas!*

Teodor Murășanu a *Pagini literare* 1936-os és 1937-es évfolyamában olyan jelentős Ady-verseket közölt, mint: *Az anyám és én (Eu și mama)*. — IV. 12. 513.), *Dóza György unokája (Strănepotul lui Doja)*. — IV. 9. 383.), *Kis, falusi ház (Casa mică)*. — IV. 5. 249.), *A paraszt Nyár (Vară țărănească)*. — III. 6—7—8. 351.), *A vár fehérr asszonya (Doamna albă a castelului)*. — III. 6—7—8. 352.), *A mi gyermekünk (Copilul nostru)*. — III. 6—7—8. 351—352.)

Megemlíthetjük még Ana Voileanu-Nicoară két fordítását, melyet a *Gînd românesc* című kolozsvári folyóiratban közölt 1939-ben: *A percek aratója (Secerătorul de clipe)*. — VII. 10—12. 467.) és *Párisban járt az Ősz (A fost toamna în Paris)*. — VII. 10—12. 439.)

Bibliográfiai jegyzetünkben mindössze néhány szerény adalékot teszünk közzé, elfelejtett Ady-fordításokra hívjuk fel a figyelmet, jelezve, hogy Ady már a harmincas években szélesebb visszhangra talált — noha az idézett fordítók nyilván nem tudták elérni Goga maradandó értékű Ady-átültetéseinek művészi színvonalát.

K. E. fordítása